קול המושב

שבועון המושבים וההתיישבות הכפרית ■ מס' 802 ■ 24 בספטמבר 2013 ■ כ' בתשרי תשע"ד

חברת חג בגג

מאחלת לכל קהל לקוחותיה

שנה טובה ומתוקה

שנת צמיחה והצלחה

חג בגג
שיפוץ ובניית גגות
לאנשים עם ציפיות גבוהות

ראה עמ' 21

מלאים כרימון

אם לא ייחתם הסדר כספי עם אברהם (75) ועובדיה (73) קאשי מגן הדרום, המגדלים רימונים ומייצרים מהם שיכר לייצוא, הם פשוט יסגרו את המשק. האחים קובלים על ההתנהלות הרשויות כלפיהם: "הכך מתנהגת המדינה לחקלאים ותיקים ומצטיינים, שבכל שנות חייהם עבדו והתפרנסו מגידולים חקלאיים?! זה הגמול להתמדה, לנחישות להתחדשות ולהצלחה?"

חני סולומון, ■ עמ' 14

הקדם תרופה למכה - מנע תאונה!

המרכז החקלאי והתאחדות חקלאי ישראל
שמחים להזמינכם לכנס הארצי ה-7 לבטיחות,
בריאות תעסוקתית ואיכות הסביבה בחקלאות.
שיערך ביום ג' 1.10.13, כ"ז בתשרי תשע"ד, בשעות 08:00-16:00
באודיטוריום על שם כהן, מרכז וולקני, בית דגן. בחסות המוסד לביטוח לאומי (קרן 'מנוף') ובשיתוף שה"מ, משרד החקלאות
להבטחת השתתפותך בכנס פנה בהקדם למשרדנו, פקס' 03-6929974, טל' 03-6929944 מייל haklai@netvision.net.il

חפשו אותנו בפייסבוק - המרכז החקלאי - מדור בטיחות - ועשו לנו לייק.

יום בריא

ילדים והורים השתתפו ביום בריאות וספורט בבית ספר בכפר מנשייה זבדה בעמק יזרעאל. הילדים נחשפו לחוגי סיף, "זומבה" וכדורגל

ילדים מבלים במתקנים מתנפחים. מפעיל הרקיד והקפיץ את הילדים ברחבה המרכזית

צילום: ישראל פרץ

כ–400 ילדים והורים מסוועאד חמירה, כפר ברואי במערב הגליל התחתון, וממנשייה זבדה, כפר ערבי בצפון עמק יזרעאל, השתתפו לאחרונה בפעילות שנועדה לקדם אורח חיים פעיל ובריא, והתקיימה בבית ספר במנשייה זבדה.

הילדים שהגיעו לפעילות והוריהם נהנו ממתקנים מתנפחים וממפעיל שהרקיד והקפיץ את הילדים ברחבה המרכזית, ונחשפו לחוגי ספורט שונים, שיחלו השנה לפעול ביישוב, ביניהם: סיף, "זומבה" לנשים ולילדים, פעילות לאימהות ולילדים שנערכה בשיתוף מחלקת הרווחה במועצה האזורית עמק יזרעאל וחוגי כדורגל לילדים ולנוער של ארגון "מפעלות חינוך וחברה" של הפועל תל אביב. יועצת תזונתית חילקה ספרי בישול בריא והוצב דוכן לבדיקת ריאות למעשנים. במקום הוגש כיבוד בריא על טהרת הפירות.

> חשוב לזכור, כי השער שנפתח לילדים לעולם הספרות הוא למעשה הזדמנות פז, הן עבור היוצרים והן עבור המתווכים את הספרות הזאת לילדים; הזדמנות להעניק חוויה של קריאה עצמית ראשונית בלתי-נשכחת, כזאת שתהיה בעלת חשיבות מעבר להצלחה הבסיסית של קריאה עצמית וחזקה יותר מהנאה רגעית וסיפוק. זוהי הזדמנות להקנות לילדים כלים להיכרות עם העושר שהספרות מספקת. יש משהו פרדוקסלי בכך שספרים מאוירים לילדים קטנים זוכים להתייחסות מכובדת ומעמיקה, ואילו כשהילדים גדלים מעט מונעים מהם יצירות ספרות חכמות, מאתגרות, מתוחכמות ומלהיבות
>
> **מתחילים מבראשית. יותם שווימר על הספרים שמחבבים על הילדים את המילה הכתובה**
>
> ■ עמ' 18

תוכן

קדימה, לחרטום!
12 בני מושבים מקימים גרעין חדש להדרכת נוער בסיכון באור יהודה
10

נשאר אחד
מה לעשות עם הזמן שהתפנה לאחר ששניים משלושת הילדים עזבו?
16

היכן סוכות?
הפתרון לחידת מקום החנייה של בני ישראל בנדודיהם במדבר. בלי ג'י-פי-אס
20

"קו למושב" גם באינטרנט - **תנועת המושבים:** www.tmoshavim.org.il ■ **תנועת האיחוד החקלאי:** www.ihaklai.org.il

קו למושב

■ **עורך** דרור יוסף
■ **מנהלת עיתון** עדנה זיו

■ **כתבים** חני סולומון, יעקב לזר, נחמן גלבוע, עו"ד אפרת חקיקת, יבל ברקאי, עו"ד איילת רייך-מיכאלי, מירי דג, זהר נוי, סלע קורן, אבי אובליגנהרץ, בר-כוכבא מדרשי, דפנה מאור, יוסי ברג
■ **דואר אלקטרוני**
dror.maariv@gmail.com

מזכירה והפקה אסתי כלפון 03-5632547
esti.halfon@maariv.co.il
■ **גרפיקה מערכת** שרה ראובן
■ **גרפיקה מודעות** ניקולאי קולניק
מערכת 03-5632441
אחראית לוח רותם ביטון
03-5682878

יועצי פרסום יעקב קניאל, יורם טביבי

טל' מודעות 03-5632547
פקס מודעות 03-5638728
מודעות kav_daf@maariv.co.il

סיימתם לקרוא?
אנא השליכו את הגיליון לפח המחזור הסמוך למקום מגוריכם.

המערכת והמנהלה רח' קרליבך 2, ת"א

כל הזכויות שמורות. אין להעתיק, לתרגם, לשדר בכל אמצעי, לאחסן במאגר מידע, לפרסם או להפיץ בכל אמצעי כל חלק מן המודפס בעיתון הזה.

פורסם "קול קורא" לתמיכה במו"פ חקלאי

משרד החקלאות פרסם את הכללים לפיהם יסייע בתקצוב מחקר ופיתוח באזורים עתירי פעילות חקלאית. סכום התמיכה למו"פ בודד לא יפחת מחצי מיליון שקלים לשנת תקציב

החלטה מספר 1417 של הממשלה מ-24 בפברואר 2010 קבעה, כי יוקצה תקציב למימון מחקר חקלאי יישומי-אזורי של גופי מחקר ופיתוח, באזורים עתירי פעילות חקלאית. בהתאם להחלטה זו, מפרסם המדען הראשי של משרד החקלאות ופיתוח הכפר את אמות המידה להקצאת התמיכה.

היקף התקציב שצפוי להיות מיועד לתמיכה במו"פ חקלאי אזורי הוא 15 מיליון שקלים והוא כפוף לאישור תקציב המדינה ולייעודו של תקציב לנושא. אם תקציב זה יקטן, יפחת בהתאם מספר המחקרים הזכאים לתמיכה. אם התקציב יגדל, ועדת התמיכות רשאית להגדיל בהתאם את מספר המחקרים הזכאים לתמיכה או להגדיל את היקף התמיכה במחקרים בעלי הדירוג הגבוה.

אפשר להגיש בקשה לתמיכה במחקר, שיבוצע החל מתחילת שנת 2014 עד סוף שנת 2016, עד 30 באוקטובר השנה. על פי הודעת משרד החקלאות, התמיכה לפי נוהל זה תינתן בגין פעילות שתבוצע בשנת 2014 בלבד.

התנאים הבסיסיים להגשת בקשה לתמיכה: המו"פ נמצא באזור עדיפות לאומית, בהתאם למפת העדיפות הלאומית שאושרה בממשלה, וכן נכלל באזור עתיר פעילות חקלאית; למחקר נשוא התמיכה תהיה תרומה לאזור שבו פעיל המו"פ; למו"פ ניסיון מוכח בניהול של מחקר יישומי אחד לפחות בתחום החקלאות, בתקציב כולל של מיליון שקלים לפחות, בכל אחת מארבע השנים האחרונות; מבקש התמיכה מנהל ספרי חשבונות ורשומות לפי חוק עסקאות גופים ציבוריים; דוחות המחקר, כל הידע והנתונים שייאספו במהלכו, וכל תוצרי המחקר בכללותם יהיו מידע פתוח לציבור כולו, ומבקש הבקשה או כל גוף אחר מטעמו לא יהיה רשאי לתבוע זכויות בלעדיות עליהם או לרשום זכויות בלעדיות בגינם.

המדען הראשי יעמוד בראש צוות שיפוט מדעי, שהוא ימנה, שיבחן את הבקשות לסיוע. דירוג הבקשות ייעשה על פי קריטריונים שנקבעו מראש (התאמה ליעדי משרד החקלאות, איכות מדעית, התאמת צוות המחקר). אם מגיש הבקשה כולל בה שיתוף גורמים מדעיים ממדינות האזור, לרבות חוקרים ממוסדות ברשות הפלסטינית, יקבלו המבקשים תוספת לדירוג הבקשה עד שיעור 22%, ועד סכום כולל של שלושה מיליוני שקלים.

סכום התמיכה למו"פ בודד לא יפחת מחצי מיליון שקלים לשנת תקציב, ובלבד שהצעות המחקר שהגיש המו"פ לא דורגו בין 20% הצעות הנמוכות ביותר בדירוג המדעי במשך שלוש שנים רצופות.

תחנת הכיבוי בבקעת הירדן עברה לבית קבע

המבנה החדש של תחנת הכיבוי בבקעת הירדן, המשרתת 19 מושבים ושלושה קיבוצים, כולל סככות לרכבי כיבוי, מחסן ציוד, חדרי לינה ומשרדים. כבאי הבקעה מרוצים משיתוף הפעולה עם כוחות הכיבוי הירדניים והפלסטיניים

תחנת מכבי האש בבקעת הירדן עברה לאחרונה ממבנה יביל למבנה קבע במתחם ביטחון חדש שהוקם במועצה האזורית, שם מוקמו גם תחנות העזרה הראשונה של מגן דוד אדום, המשטרה ומוקד המועצה. להבדיל מהקרוואן ששימש את התחנה הישנה, התחנה החדשה נפרסת על שטח גדול, הכולל סככות מרווחות לרכבי כיבוי, מחסן ציוד, חדרי לינה ללוחמי האש שבמשמרות ומשרדים לקציני התחנה.

טקס חנוכת התחנה נערך בשבוע שעבר (יום רביעי, 11.9) במעמד השר לביטחון הפנים, חבר הכנסת יצחק אהרונוביץ', מנכ"ל המשרד, רותם פלג, נציב כבאות והצלה, רב טפסר שחר איילון, ומפקדת מחוז יהודה ושומרון של הכבאים, בראשות טפסר בכיר אמנון אמיר, מפקד המחוז. כמו כן, נכחו בטקס ראש המועצה, דוד אלחייני, מפקד מחוז ש"י במשטרת ישראל, ניצב קובי כהן, ראשי אגפים בנציבות הכבאות, מפקדי גזרות ותחנות במחוז, נציגים ממד"א, מרשות הטבע והגנים, מהמשרד להגנת הסביבה, לוחמי אש ומתנדבים.

השר אהרונוביץ' הודה לכל מי שקידם את הקמת התחנה. "הרפורמה במערך הכבאות בעיצומה, אנו מקצרים טווחי הגעה לאירועים, דבר המסייע למענה ראשוני, מהיר ומקצועי אשר מטרתו הצלת חיים", אמר.

רב טפסר איילון ציין בטקס את התאריך ההיסטורי, 11 בספטמבר, שבו אירע הפיגוע הקטלני במגדלי התאומים בניו יורק, והדגיש את אחוות הלוחמים שחשים לוחמי האש בישראל עם עמיתיהם שמעבר לים.

מפקד התחנה, רשף שמואל חדשי, בירך על השיפור בתנאים שמעניק המבנה החדש, שעולה בקנה אחד עם הגדלת כוח האדם וההצטיידות בכבאיות חדשות בתחנה. תחנת הכיבוי של בקעת הירדן, הקיימת מזה 20 שנה, משרתת 22 יישובים – 19 מושבים (אחד שיתופי) ושלושה קיבוצים – ומונה כיום שבעה לוחמי אש לצד מפקד תחנה, הפועלים עם שני רכבי כיבוי, בנוסף לשלושה רכבים המוצבים בנקודות הזנקה המופעלות על ידי מתנדבים.

בטקס שוחחו הנוכחים על הפעילות החשובה שמתבצעת בתחנת הכיבוי של בקעת הירדן לאורך כביש הבקעה ועל קשרי העבודה הטובים עם שירותי הכיבוי הירדניים והפלסטיניים, שיתוף פעולה הכולל סיוע הדדי באירועי שריפה וחילוץ לכודים מתאונות דרכים. "בכל מה שקשור להצלת חיים וכיבוי שריפות, הפעילות שלנו ושל שכנינו לא יודעת גבולות", אמר מפקד התחנה חדשי.

צילום: דוברות מחוז י"ש של נציבות כיבוי והצלה

טקס חנוכת התחנה החדשה בבקעת הירדן. הוקמה סמוך לתחנות מד"א והמשטרה ולמוקד המועצה

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

המחדל האמתי שהתגלה במלחמת יום כיפור

גם אם לא ידענו שתפרוץ מלחמה באוקטובר 73', היינו צריכים להיות ערוכים לשינוי בשיטת הלחימה. בעוד אצלנו התכוננו למלחמה הקודמת, צבאות ערב התכוננו למלחמה הבאה

יפרח סבלדי, מושב צופר

רבות נכתב ונאמר על מחדל מלחמת יום הכי־פורים. עשרות ספרים ואלפי מאמרים נכתבו, מיליוני מילים נאמרו, אך כולם התמקדו בדבר אחד: איך לא ידענו שתפרוץ מלחמה? ומתי? היה ברור שתפרוץ מלחמה מתישהו, את זה הצהיר השכם וערב נשיא מצרים אנואר סאדאת. מתי? זה לא משנה! מתישהו, אם לא עכשיו עוד חצי שנה, כמו שהיה חצי שנה קודם.

המחדל הגדול הוא, שבעוד אצלנו התכוננו למלחמה הקודמת, צבאות ערב התכוננו למל־חמה הבאה, כשהם מקדימים אותנו בדור שלם. הם בנו את תורת הלחימה שלהם על מסה גדולה של טילים וארטילריה, הם הבינו שבמלחמה של אחד לעשר ידנו על העליונה, ובמקום להילחם במטוסים, הם יצרו חומת טילים נגד מטוסים, במקום קרבות שריון בשריון חיילי הרגלים נל־חמו עם טילי נ"ט, במקום לחימת חי"ר בחי"ר – גשם של ארטילריה, שלא נותן לחיילינו להוציא את האף.

את זה לא הבינו ולא התכוננו לכך בשנים שלפני פרוץ המלחמה. זה בעצם המחדל הגדול של המודיעין ושל המטכ"ל כולו. לא הבינו שה־אויב שינה את כללי המלחמה ואת שיטת המל־חמה.

זאת אחת הסיבות המרכזיות לבלבול הג־דול ששרר במטכ"ל בזמן המלחמה. לא הבינו, למה השריון וחיל האוויר לא מצליחים להביא לתפנית במלחמה, למרות שעוד כוחות מגיעים לחזית וכולם מתנפצים על חומת הטילים. זאת גם הסיבה שרוב הנפגעים במלחמה היו בעש־רת הימים הראשונים, זאת אומרת, שגם בימים הראשונים של המלחמה לא הבינו במטכ"ל מה קורה ואיך מתנהלת המלחמה מצד האויב. גם אם חיל אוויר היה פותח במתקפה מקדימה והיו מגייסים מילואים, היו נתקלים באותה חומת טילים שסביר להניח שהיו בכוננות עליונה.

המפנה שחל במלח־מה, שבו כוחות שלנו הצליחו בסופו של דבר להבקיע את כו־חות האויב, נבע מסי־בה אחת פשוטה: כושר הירי של טילי האויב ירד בצורה דרסטית, אם בגלל פגיעה במע־רכי הטילים ואם – זאת כנראה הסיבה המרכ־זית – מחוסר אספקה שוטפת של תחמושת.

לוחם צה"ל במלחמת יום הכיפורים. במקום קרבות שריון בשריון, חיילי הרגלים נלחמו עם טילי נ"ט

צילום: אלבום פרטי

מה שהביא את המלחמה למתכונתה הישנה, שריון בשריון, חי"ר בחי"ר וחיל האוויר שולט באוויר, גם אם לא בצורה מוחלטת. אפשר להגיד שהמלחמה על פי התפיסה הישראלית התחילה רק ביום העשירי.

מכל האמור לעיל, המסקנה המתבקשת היא, שהמחדל הגדול הוא: לא באי־הידיעה הנקודתית של יום ושעה שבה הערבים יפתחו במלחמה, אלא חוסר הידיעה של המטכ"ל והמודיעין לאורך כל השנים על שינוי טקטיקת המלחמה שנבנתה על ידי הערבים עם סיום מלחמת ההתשה ובאה לידי ביטוי במלחמת יום הכיפורים.

היום שאחרי

בחיל האוויר, כמו בחיל האוויר – בכל פעם שיש טעות, תקלה, תאונה או כל דבר מסוג זה, עוצרים, מסיקים מסקנות, מפיקים לקחים, מש־נים, משפרים ומתקדמים. דבר זה בא לידי בי־טוי בהקמת מערך שלם, כולל כוחות קרקעיים, שתפקידו לנטרל ולחסל כל איום על המטוסים בעודו באבו, על מנת לתת חופש פעולה מקסי־מלי במתן סיוע לכוחות הקרקע.

הדברים הנ"ל באו לידי ביטוי במלחמות שהיו לאחר מלחמת יום הכיפורים, שבהן פעל חיל האוויר כמעט ללא רבב כשהוא מבצע את משי־מותיו מעל ומעבר למצופה.

ובחילות השדה? כמו בחילות השדה! מפיקים אחראים, שופטים אשמים וממשיכים כאילו לא קרה דבר. במקום לבנות תורת לחימה שמנטרלת את האיום (כמו בחיל האוויר), ממשיכים להתמגן לדעת תוך פגיעה ביכולת הקרבית.

אם ביום כיפור זה היה טילי סאגר, היום זה טילי קורנט ומחר טילים משוכללים יותר. כפי שראינו במלחמת לבנון השנייה, שבה רצו עם שריון קדימה, שיתנפץ על חומת הטילים, בדיוק כמו במלחמת יום הכיפורים.

האם למדנו?

על כתפי הדור הצעיר תוטל בשנים הקרובות האחריות הכבדה למנוע הפתעה של "יום הדין", והתמודדות ביום פקודה מול עולם ערבי גועש. האם וידאנו שלוחמי הדור הבא הפנימו את הלקחים שצברנו ב-40 השנים האחרונות?

צביקה סקורצרו, מושב אומץ
zvicka@013.net.il

האם באמת הופקו לקחי המלחמה ההיא? האם התזת ראשים, מועצה לבי־טחון לאומי, אפכא מסתברא, לוויינים ואין ספור נהלים כאלה ואחרים, תוצאת לקחי המלחמה, שכל מטרתם למנוע את שלא נמנע, האם הם כל שצריך, נעשה ותוקן על מנת למנוע את ההפתעה הבאה?

בשבועות האחרונים נחשפנו לאין ספור כתבות, מאמרים ופרסומי ועדת אגרנט, לצד סיפורי גבורה שמעולם לא סופרו, וגם ברכות, תשבחות ופרשנויות, שכולן מנסות לחבר בין העבר להווה ולעתיד. מעל כולן, מרחף לו סימן השאלה הג־דול בסופן של שתי מילים: האם למדנו? האם הפקנו את הלקחים הנדרשים, האם עשינו הכול על מנת שלא להימצא עוד לעולם במצב ובמקום שבו היינו, האם באמת למדנו?

הקריינים, העיתונאים, הפרשנים וב־עלי הטורים ואפילו בכירי מילואי המו־דיעין, כולם כאיש אחד אמרו "כן" גדול בטוח ובוטח... "הפתעת יום הכיפורים לא תחזור שנית"! רק מגזר אחד לא השמיע קולו, לא נשאל ומן הסתם, לא התייחס למה שלא נדרש – מגזר החינוך, על כל אגפיו המקצועיים, ראשי המש־רד, המורים, המחנכים, מדריכי תנועות הנוער ואף נשוא פעילותם – הילדים ובני הנוער.

על כתפיהם הצעירות תוטל בשנים הקרובות משימת העשייה והאחריות הכבדה למניעת הפתעת יום הדין, וה־התמודדות ביום פקודה מול עולם ערבי גועש, מול איראן אימתנית שנדמה כנ־טולת מורא, מול אסלאם פונדמנטליס־טי שמאיים משטחיהן של לבנון, סוריה ומצרים, המאוחד ברצונו לשנות את פני המזרח התיכון ולחזור לחיפה, לעכו, ליפו ולכל שטחה של ארץ ישראל.

האם אכן וידאנו שהם, לוחמי הדור הבא, הפנימו את שני לקחי החטא הק־דמון, שרק לאחד מהם קיבלנו תשובה מפורשת – חטא העיוורון והפירוש הל־קוי – שעשינו הכול על מנת להימנע ממנו שוב. האם וידאנו את שידענו והב־נו לכל אורך מסע ההלקאה העצמית על פני 40 השנים, את הזהירות מחטא היו־הרה, השני מבין שני חטאינו הגדולים, שאת תוצאת שניהם, המשלימים זה את זה, רוצים אנו למנוע בכל מחיר?

מעולם לא נאמר לנו באופן מפורש וב־רור מה עשינו מאז ומה עושים אנו היום על מנת להיזהר בהערכתנו את אויבינו. בולט הצורך בכך דווקא כלפי הילדים ובני הנוער, כתמונת ראי להצלחות אירועי התעתועים ששטפו את החברה הישראלית מאז ועד היום. אירועים, שתחילתם בלבנון של 2006 והמשכם בעזה של 2008 ו–2012, לצד תקיפות מרשימות של חיל האוויר באפריקה, בסוריה, בלבנון ועוד כהנה ואחרות, אין ספור מטרות ממוקדות והכרזות על הי־ערכות ישראלית לתקיפה בלעדית של איראן.

תוצאתן העיקרית, ואולי היחידה, של התקיפות היא העמקת תחושת ביטחון ויכולת בלתי מוגבלת, מזויפת ומופרזת, שבוגרי 67' הוכו בה בסנוורים ושילמו את מחיר יהירותם ב–73', והיא חלק מרכזי בביטחונם המוחלט והמופרז של ילדינו. להבנתם, ישראל חזקה דיה לכל התמודדות עתידית לאור ה"ניצחונות" הגדולים מול אויבינו ה"חזקים" – חזב־אללה, חמאס, ועוד לוחמי מוג'הידין קי־קיוניים ומטרידים כאלה ואחרים, שכל יכולתם, ללא גיבוי של צבאות מדינות ערב, מסתכמת בפגיעה כלכלית מוגבלת באילת או ביישובי גבול בצפון ובעוטף עזה. "קרבות" אלה נוטעים בילדינו את התחושה השקרית, שמלחמה אינה אלא עניין מוגבל שטח וזמן, שעיקרה ירי קסאמים ותגובה טכנולוגית ניצחת ומטעה של כיפת ברזל, שרביט קסמים וחצים כאלה ואחרים.

האם מערכת החינוך מתמודדת ומוו־דאת עמידה ופרופורציות נכונות? האם מישהו מאתנו טורח לשבת מול מפת מרחב המזרח התיכון כולו, להראות וללמד את יחסי גודל השטח המטילים את צלם הכבד על מי שמבינים ונדרשים להסביר את משמעותם? את יחס גודל האוכלוסיות ויכולת גיוס הכסף של עולם האסלאם? האם מישהו מסביר את משמעותו ואת מוגבלותו של ה"עומק האסטרטגי" הישראלי? את מגבלות הכוח או את יכולתו של המשק למשוך ולמשוך את גיוס המילואים ללא סוף, רק משום ש"אנחנו חזקים"?

האם מישהו מאתנו טורח לבדוק את דעתם של הילדים ובני הנוער ולוו־דא קיום של ספק המעיד על חשש קל, אך בריא, שיסלול את הדרך להבנה ולהתנהלות נכונה, מתוך הכרה במג־בלות הגודל, העומק, היכולת, הכוח והפחד, זה שהחברה הישראלית איבדה ב–11.6.1967?

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

יוצאים לדרך חדשה

"חרטום", גרעין שנת שירות חדש בבני המושבים, יפעל בשנה הקרובה במרכזים לנוער בסיכון באור יהודה

יותם יעקבא

171 תלמידי כיתות י"ב החלו את דרכם בגרעיני שנת השירות "עודד" ו"דרור" של תנועת בני המושבים ביום ראשון, 18 באוגוסט. הם שובצו ב-26 קומונות, הפ־רוסות בארץ, מספיר בדרום עד מטולה בצפון, וימשיכו בתנופה חינוכית ומש־מעותית ביישובים עם חולצה כחולה, שרוך אדום ושיר בלב.

עם כל פעילי שנת השירות התחילו 12 בני גרעין שנוסד לאחרונה, "דרך חדשה", לפעול גם מחוץ לגבולות המרחב הכפרי. בני המושבים החברים בגרעין שהתרקם יוצאים להגשים את מטרותיהם בשנת שירות בבתי הנוער של רשת "קדימה" באור יהודה (לרשת 18 בתי נוער והיא פעילה ב-15 ערים).

היציאה מתוך היישובים והכניסה אל לב-לבה של החברה הישראלית הן רגע מיוחד, חשוב, שרבים חיכו לו ימים ארו־כים. הקבוצה המופלאה הזו בחרה לקרוא לעצמה "גרעין חרטום", והיא יצאה לדרך שבה איש לא דרך לפניה, מייסדת מס־גרת הגשמה חדשה בתנועת הנוער.

בשנה הקרובה, בבתי הנוער, בני הגרעין יידרשו להדריך קבוצות של נוער במצבי סיכון, משעות הצהריים עד הערב על בסיס קבוע, לקיים פעילות קבוצתית וחונכות אישית. חברי הגרעין גרים בדירה אחת גדולה וחמה, שמיועדת לש"ש מטעם "קדימה" וזוכה לדמי אש"ל (אוכל, שתייה, לינה) על מנת לכלכל את מחייתם.

לאורך כל השנה, יזכה הגרעין לליווי פדגוגי של רשת "קדימה", בסדרת סמי־נרים שיעזרו לש"ש בעבודתם מול הנו־ער, ויקבלו הדרכה צמודה מרכזי ההדרכה של הרשת. הגרעין יזכה גם לליווי חב־רתי ולימודי מטעם בני המושבים, יקיים מפגש שבועי עם מדריך בוגר, שיכלול שיח עמוק על היחסים בקבוצה ולימוד משותף בנושאים, כגון: זהות, הגות, כל־כלה וסוגיות בחברה הישראלית.

מעבר למסגרות החובה הקבועות לאורך השנה, הגרעין יהיה עצמאי להוביל עשייה חברתית בכל תחום שיבחר ומובטחת לו תמיכה רבה ביותר כדי לממש אותה. בבני המושבים מצפים מהגרעין לגלות יוזמה, חופש יצירה ורצון ליצור שינויים במעגלי החיים הסובבים אותם בכיוון אמונותיהם ותפיסותיהם.

שנת השירות תהיה שלב ראשון ומכ־שיר להמשך השירות הצבאי של הגרעין בנח"ל, אנו מאמינים שהיא תספק לבני הגרעין בסיס ערכי, רעיוני ומעשי לחיי הגשמה במסלול "דרך חדשה" ומחוצה לו.

חברי גרעין "חרטום". יהיו עצמאיים להוביל עשייה חברתית בכל תחום שיבחרו

בסימן שאלה

עו"ד איילת רייך-מיכאלי

כתובת לשאלותיכם
dror.maariv@gmail.com

מה השתנה במושב, שהיה שיתופי ואינו עוד?

האם יש יחסי מעביד-עובד בין מושב, שזנח את דרך השיתוף, ובין עובדיו? בקרוב תתברר הסוגיה בבית הדין הארצי לעבודה

האם מתקיימים יחסי עבודה בין חבר במושב, שהיה שיתופי וכעת מו־נהג בו שכר דיפרנציאלי, ובין המושב?

ההלכה הפסוקה קובעת, כי לא מתקיימים יחסי עו־בד-מעביד בין אגודה שיתופית, כדוגמת קי־בוץ מסורתי, לחבריה. כלל זה יפה גם למושב שיתופי מסורתי, אשר עקרונותיו והתנהלותו דומים לעקרונות קיבוץ מסורתי.

בתי המשפט חזרו לאורך השנים על הלכה זו, אולם פסקי הדין שניתנו עסקו, רובם ככולם, בקיבוץ שיתופי ו"מסורתי". בפסק דין שניתן לאחרונה (18 באפריל 2013), קבע בית הדין האזורי לעבודה בנצרת בראשות הנשיאה ורד שפר, כי לאור השינויים המקיפים שחלו באו־רחות החיים של הקיבוצים המתחדשים, הרי שיש להכיר בקיומם של יחסי עובד-מעביד בין החבר ובין הקיבוץ.

באותו מקרה, התובע, חבר קיבוץ, עבד במשך שנים רבות כמנהל המדגה של הקיבוץ. עד שנת 2001 היה הקיבוץ שיתופי לכל דבר. בשנת 2002 הוחלט על שינוי מהותי באורחות החיים של הקיבוץ ובין השאר, הונהג בקיבוץ שכר דיפרנציאלי. במסגרת תהליך השינוי נעשה מכרז לתפקיד מנהל המדגה, והתובע נבחר שוב לתפקיד. בשנת 2011 פיטרה הנה־לת הקיבוץ את התובע מתפקידו. התובע הגיש תביעה לקבלת סעדים כספיים בקשר להפס־קת עבודתו, ותחילה נדונה שאלת קיומם של יחסי עובד-מעביד בין התובע לקיבוץ.

בית הדין סקר את השינויים שחלו בקיבוץ, ביניהם: חברים אינם מופנים עוד לביצוע עבודה במסגרת סידור העבודה הקיבוצי, לפי שיקול דעת הקיבוץ, האחריות למציאת מקום עבודה ולפרנסת בני ביתם מוטלת עליהם, הכנסתו הכלכלית של כל חבר נגזרת מרמת הכנסתו, לכל תפקיד בענפי הקיבוץ נקבע שכר, בהתאם למהותו ולהיקפו ומשולמות בגינו זכויות נלוות כחוק, וכושר ההתפרנסות של החבר כבר אינו קניינו של הקיבוץ.

בית הדין קבע, כי לאור שינויים מרחיקי לכת אין עוד מקום לבחון את היחסים בין הקיבוץ לחבר על רקע חברה שיתופית וש־וויונית, במסגרתה כל אחד נותן כפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו. מערכת יחסים זו, שהיה בה כדי לשלול יחסי עובד ומעביד - חדלה להתקיים. מכיוון שכך, בית הדין קבע, כי נשמט הבסיס להחלת ההלכה הפסוקה לפיה אין יחסי עובד ומעביד בין החבר לקיבוץ.

מסקנתו של בית הדין היא, כי עם השינוי באורחות החיים נולדו ונכרתו בין התובע ובין הקיבוץ יחסי עובד-מעביד. כאמור, פסיקה זו תקדימית ונכון להיום, החלטה יחידה מסו־גה. כאמור, פסיקה זו יפה גם למושב שיתופי שהתנהלותו דומה לקיבוץ.

בטרם יבש הדיו על הקביעה התקדימית, פסק בית הדין הארצי לעבודה בתיק אחר, כי בקיבוץ המתחדש אין יחסי עובד-מעביד לעניין תשלום דמי אבטלה, לפי חוק הביטוח הלאומי. באותו עניין, טענה חברה לשעבר בקיבוץ אפיקים, כי לאור השינויים באורחות חייו של הקיבוץ, יש לראותו כאגודה שיתו־פית רגילה החייבת בתשלום דמי ביטוח אב־טלה בעד חבריה.

בית הדין בחן את הדברים וקבע, כי ההש־וואה בין "קיבוץ שיתופי" ל"קיבוץ מתחדש" אין בה כדי להצדיק ביטול החרגת חבר קי־בוץ כמי שאינו עובד לעניין דמי אבטלה. בית הדין החליט, כי מהתקנות המתייחסות ל"קיבוץ המתחדש" עולה, כי עקרונות הע־בודה העצמית, השוויון והערבות ההדדית, עליהם מושתת הקיבוץ המסורתי, קיימים גם לגבי קיבוץ מתחדש.

לפיכך, הטעמים לטענה - חבר קיבוץ אינו נחשב עובד לעניין דמי אבטלה ו"הקיבוץ המסורתי" אינו חייב בתשלום דמי ביטוח אב־טלה בעד חבריו - תקפים גם ביחס ל"קיבוץ המתחדש", כל עוד לא הוכח, כי תמונת המצב העובדתית שונה מהמתחייב על פי דין, כא־מור לעיל.

הנה כי כן, ניתן לומר כי לפנינו שתי פסי־קות סותרות: אחת קובעת, כי בקיבוץ מת־חדש או במושב שעבר שינוי באורחות חייו מתקיימים יחסי עבודה, אחרת שוללת את קיומם של היחסים. יחד עם זאת, יש לזכור, כי הכרעתו של בית הדין הארצי הייתה לענ־יין הזכאות לדמי אבטלה.

על פסק הדין שניתן בבית הדין האזורי הוגשה בקשת רשות ערעור, שעתידה להת־ברר בפני בית הדין הארצי לעבודה. ההכרעה בתיק זה תקבע את ההלכה בעניין קיומם או היעדרם של יחסי העבודה בקיבוץ מתחדש ובמושב שיתופי שאורחות חייו השתנו.

הכותבת, ממשרד עורכי דין וגישור "איי־לת רייך", עוסקת באגודות שיתופיות, בתחום המסחרי-חקלאי וביליטיגציה. המי־דע כללי בלבד ואינו חוות דעת או ייעוץ מוסמכים.

האחים אברהם ועובדיה קאשי. "לאורך כל שנות חיינו, גם בתקופות הקשות ביותר, שרדנו והתמודדנו עם אין סוף בעיות וקשיים"

אחים למשק

אברהם ועובדיה קאשי, בני יותר מ-70 ממושב גן הדרום, ציוניים בנפשם, החלו לייצר לפני שש שנים שיכר מרימונים שהם מגדלים, ואותו הם מייצאים לאירופה ולארה"ב. בחו"ל הם סיפור הצלחה ומשמשים שגרירים נלהבים של ישראל, אבל בבית יש להם מלחמה על הגדרת העסק שלהם. אם לא יגיעו עם הרשויות להסכם מניח את הדעת, הפגיעה בהם עלולה להיות קשה: "זה לא רק לסגור עסק, בשבילנו זה יהיה תוצאה של עלבון מהמדינה, אותה שירתנו בכבוד במשך כל השנים" * כתבה וצילמה: חני סולומון

"החלטנו ממש לפני הפנסיה שאנחנו מקימים מיזם לייצור שיכר רימונים, והצלחנו בגדול. אנחנו לא נופלים נטל על המדינה, אז למה מתייחסים אלינו כך, כאילו נלחמים בנו?!", תוהים האחים והחקלאים הוותיקים אברהם ועובדיה קאשי, בני יותר מ-70, ממושב גן הדרום.

המיזם החקלאי שהקימו, "גרנדה", מבוסס על גידול הרימונים שבמשקם, המתפרס על פני 20 דונם. הם קובלים על התנהלות של רשות מקרקעי ישראל כלפי חקלאים, וטוענים שאם לא יצליחו להגיע אתם להסדר כספי, הם פשוט יסגרו את המשק. "הכך מתנהגת המדינה לחקלאים ותיקים ומצטיינים, שבכל שנות חייהם עבדו והתפרנסו מגידולים חקלאיים?", קובלים האחים

קאשי, "זה הגמול להתמדה, לנחישות להתחדשות ולהצלחה?".

בערוב ימיהם, החליטו האחים, השותפים במשק לגידול רימונים כבר שמונה שנים, "לעלות מדרגה" ולהכין מיבולם שיכר אדום-אדום. כמותם עושים בורדים בארץ – משפחת נחמיאס במושב כרם בן זמרה, יקב מורד ביקנעם, יקב לילי בקדמת צבי אחרים.

בכוחות עצמם, מתוך ניסוי וטעייה, הם הגיעו לנוסחה הסופית. ב-2002 החלו השניים ללמוד את התחום בכוחות עצמם והתנסו בהכנת שיכר ממיץ הרימון ("יין" מיוצר מענבים, כל משקה אלכוהולי הדומה ליין ומופק מפירות או מתבואה מוגדר כשיכר, ח"ס). לאחר חמש שנות לימוד, ניסוי וטעייה, שבהן טעמו וגם שפכו הרבה מאוד פעמים, בשנת 2007 החלו בייצור. ההצלחה הגיעה בשנים האחרונות: כיום הם מייצרים כ-7,000 בקבוקים בשנה ומייצאים כ-60% מהתוצרת שלהם לאירופה ולארצות הברית, בנוסף על המכירות בארץ, ונמצאים במשא ומתן לייצא למדינות נוספות.

כשנכנסים לחצר משק קאשי ממושב גן הדרום, חקלאים כל חייהם, העיניים מתרוממות לאורך מוט ארוך התקוע באדמה ופוגשות את דגל ישראל בקצהו, מונף בו בגאון. תחושות הגאווה במדינה, ההצלחה וההכרה באיכות המוצרים שלהם אינן מצליחות להרגיע את הבטן שלהם, המלאה על רשות מקרקעי ישראל.

האח הבכור, אברהם קאשי (75), הוא אב לארבע בנות, סב ל-13 נכדים וסבא-רבא לנין, בת אחת שלו מתגוררת בהרחבת המושב, בת אחרת היא דור המשך במשק. "בשנים האחרונות, אנחנו במשא ומתן עם מינהל (רשות) מקרקעי ישראל בקשר לתשלום השימוש עבור המבנה בו אנו מפיקים ומייצרים את בקבוקי השיכר. המבנה הוגדר בזמנו כסככה חקלאית, אך למינהל יש הגדרות אחרות.

"כל הדיונים שערכנו אתם עד כה לא הובילו לפתרון הולם בשבילנו. מצב כזה, שמתמשך ומתמשך ללא תוצאות הנראות הגיוניות לחקלאים כמונו, ולחקלאים רבים אחרים, רק מתיש. למינהל לא אכפת למשוך את הזמן, אך לנו הזמן מתקתק, במיוחד שזה מתבטא בתשלום לא הוגן, שאנו מחויבים לשלם. עד שלא תהיה הכרעה וקביעה אחרת בעניין, שתהיה מקובלת בין הצדדים. לאחרונה, נקבע לנו מפגש עם השמאי הממשלתי, במהלך חודש ספטמבר, בהליך שמכוון לפסוק על גובה השומה שנשלם למינהל עבור המיזם שהקמנו".

השטח המוכל בסככה החקלאית, ששימשה בעבר כבית אריזה לאפרסמונים, גודלו 450 מטר. האחים קאשי היו בין הראשונים בארץ שגידלו את הפרי האקזוטי הכתום, והראשונים שהתחילו לייצאו דרך חברת "אגרסקו". אברהם כואב את היחס שהם, חקלאים ותיקים וציוניים, מקבלים ומסביר בכעס, שהם רואים בהתנהלות הגופים המעורבים בנושא חוסר התחשבות ואי צדק: "לאורך כל שנות חיינו, גם בתקופות הקשות ביותר, שרדנו והתמודדנו עם אין סוף בעיות וקשיים. עוד שהגענו לארץ כילדים מעיראק, עם הורינו יצחק ואסתר קאשי זכרם לברכה, גדלנו וחיינו במושב.

"כל חיינו שזורים וקשורים לחקלאות ולאדמה, מהעזרה להורים בעבודה במשק שלהם ועד שהמשכנו לעבוד בחקלאות במשקים שלנו. אנחנו רואים בעבודה בחקלאות ערך חשוב, לא רק לגדל איזה גידול באדמות המשק, אלא משהו הרבה יותר גדול, משמעותי ובעל ערך לאומי.

"אי אפשר לשכוח, שמשאת נפשם של דורות של יהודים שהתפזרו בכל גלויות העולם היה להגיע לאדמת ארץ ישראל. לעבד את האדמה בארץ הקודש זאת זכות גדולה, למרות שכיום, עניין זה לא מוערך במיוחד ורבים, כידוע לנו לצערנו, לא ממשיכים לעבוד בחקלאות.

"והנה, הגענו למצב שאנו, פנסיונרים, יכולנו להיכנס לבית אבות ולהתפנק בו, אך אנו החלטנו ממש לפני הפנסיה שאנחנו מקימים מיזם לייצור שיכר רימונים, והצלחנו בגדול. אנחנו לא נופלים נטל על המדינה, אז למה מתייחסים אלינו כך, כאילו נלחמים בנו?!".

עובדיה קאשי (73) הוא אב לשלושה ילדים, סב לשמונה נכדים. בת אחת מתגוררת בהרחבה. האח הצעיר יותר מצטרף לדברי אברהם ובוחר להדגיש את ההצלחה ועד כמה יצטערו אם ייאלצו להפסיק את העבודה: "זה לא רק לסגור עסק, בשבילנו זה יהיה תוצאה של עלבון מהמדינה, אותה שירתנו בכבוד במשך כל השנים.

"גם עכשיו אנו משמשים סוג של שגרירים בלתי-רשמיים, וללא מינוי. זה מתבטא בכך שאנו מקבלים אורחים מכל מגוון הקשת לביקורים במשק, כולל תיירים, ובמיוחד מהמגזר הרוסי, מהארץ ומחו"ל. מתברר שהם אוהבים את שיכר הרימונים שלנו". הוא מספר בהתלהבות על תיירים שמשלבים סיור במשק בביקור באתרים בסביבה: מוזיאון אשדוד לאמנות, הנמל הגדול, או האתר ההיסטורי "עד הלום" בכניסה הדרומית לעיר.

למה דווקא הקהל הרוסי אוהב את השיכר?

"התברר, שאחרי 'אסון צ'רנוביל' נתנו לילדים ולאוכלוסייה שנפגעה וסבלה מהאסון לשתות שיכר רימונים מרוכז כדי לחזק אותם. הרי ידוע, שהרימון עשיר בברזל ובחומרים שמחזקים את הגוף.

"רבים העולים והתיירים, במיוחד מאוקראינה, ששמעו או גילו את השיכר שלנו. חלקם, המגיעים ארצה כתיירים או כתושבי קבע, מבקשים לרכוש את בקבוקי השיכר שלנו. בכלל, בזכות המיזם, הפכנו לחלון ראווה לישראל".

הלקוחות שפונים אליהם מחו"ל אוהבים לשמוע את ההסבר על תהליך הפקת השיכר ולראות את העצים ואת הפרי הצומחים בשטח הטבעי שלהם. קפיצה גדולה בשיווק התחוללה בשנתיים האחרונות, לאחר ש"החברה הסקוטית למשקאות" גילתה ומשווקת אותם.

"אנו מאד מרוצים מתוצאות המפגש עם 'החברה הסקוטית', השיכר שלנו מגיע לרשתות שיווק הדוגלות במוצרים טבעיים, בחנויות טבע למיניהן, מאחר ובשנים האחרונות הטרנד הבריאותי הפך למקובל מאוד, וכן בחנויות בוטיק וגורמה". הם אינם שוכחים את הצרות: "אך על כל ההצלחה מעיב עניין ההסדר עם המינהל".

טענות רבות מושמעות בזמן האחרון לעבר רמ"י, בהקשר לעסקים המוקמים בחצר המשק ומבוססים על תוצרי חקלאות – מבנה לול ישן ששופץ ליקב, מבשלת בירה במחסן ישן או אפילו מחלבת בוטיק לגבינות מיוחדות. הגבול הדק בהגדרה בין מבנה חקלאי עסקי ובין עסק תעשייתי בתחומי הנחלה גורם לבעיות רבות.

מהי חלוקת התפקידים ביניכם?

אברהם: "מאז ומתמיד, היינו מאד קרובים, עובדיה ואנוכי. אני האח הבכור מתוך תשעת הילדים של המשפחה שלנו – חמישה בנים, ארבע בנות. עובדיה הוא האח השני, אחריי, וגם אנו נשארנו החקלאים היחידים מהמשפחה בגן הדרום.

"אני אחראי על כל נושא הכנת השיכר, מהצד המקצועי של הייצור. שנינו אחראים על העיבודים והטיפולים הניתנים במשק, ועובדיה אחראי במיוחד על נושא השיווק, המכירה, יחסי הציבור ואחרים.

"באופן שוטף, אנו עובדים בכוחות עצמנו במשק, נעזרים בתאילנדי אחד ובחברה חקלאית המבצעת את העיבודים החקלאיים. בעונה הבוערת, ארבעת הנכדים עוזרים לנו ומסייעים בכל שמתבקש. בנוסף, במשק יש לנו גם פרדס של קליפים.

"אנו מקווים שהמיזם 'גרנדה' ימשיך לפעול ומישהו מהנכדים ייקח את היוזמה להפעילו ולהרחיבו, למרות שאנו מודעים להתייחסות הדור הצעיר לחקלאות, ולמצב, שהמדינה לא מעמידה את החקלאות כעיסוק מועדף וחשוב".

דגל ישראל נטוע בכניסה למשק קאשי. "גם עכשיו אנו משמשים סוג של שגרירים בלתי-רשמיים, וללא מינוי"

> "כל חיינו שזורים וקשורים לחקלאות ולאדמה, מהעזרה להורים בעבודה במשק שלהם ועד שהמשכנו לעבוד בחקלאות במשקים שלנו. אנחנו רואים בעבודה בחקלאות ערך חשוב, לא רק לגדל איזה גידול באדמות המשק, אלא משהו הרבה יותר גדול, משמעותי ובעל ערך לאומי"

כך לא תעשו זאת בבית

איך מכינים שיכר רימונים?

הכנת שיכר רימונים אורכת כשנה והמוצר הסופי הוא משקה מרוכז ומסונן, כך נשמרים איכותו והערכים הבריאותיים הגבוהים שבפרי. האחים קאשי הסכימו לשתף אותנו בדרך הכנת השיכר שלהם, אבל אתם תתקשו להכינו בבית – זו הדרך התעשייתית ומי שירצה להכין שיכר רימונים בבית יצטרך לעשות אי-אלו התאמות:

"**שלב א'**: קטיפת הפרי הבשל, שטיפתו והכנתו לתהליך.

"**שלב ב'**: הפרדת גרגרי הפרי ממחיצותיו הלבנות ומקליפתו, כך שמקבלים גרגרי פרי נקיים, מבריקים, טריים ויפים. אנו שוכרים מכונה מיוחדת העושה עבודה זו.

"**שלב ג'**: תהליך הסחיטה של גרגרי הרימון הנקיים נעשה באותו יום שבו הופרדו כדי שהגרגרים לא יאבדו מתכונותיהם והנוזל הסחוט לא יתקלקל.

"**שלב ד'**: התסיסה היא אחד השלבים החשובים בתהליך, מאחר ובשלב זה, הנוזל מתחיל לעבור ממיץ רימונים לשיכר. שלב זה נמשך בין שמונה לעשרה שבועות, ללא תוספת של חומרים כימיים, אלא רק שמרים טבעיים המסייעים לתסיסה.

"**שלב ה'**: זהו שלב הסינונים, הנערכים חמש פעמים במשך כשבעה חודשים. עובר בערך כחודש ויותר בין סינון לסינון. המשקה נמצא בחביות נירוסטה ועובר דרך מסננת של 0.4 מיקרון בערך, והתוצאה המתקבלת היא משקה צלול מאוד, ללא משקעים. בשלב זה, הנוזל המוכן כמעט מועבר למכון היין ברחובות לבדיקה. שם הוא נמצא כמה ימים ואחריהם חוזר למשק שלנו.

"**שלב ו'**: זהו השלב הכמעט-אחרון – הבקבוק, שנעשה במשק שלנו. יש לנו במקום מכשיר החותם את הבקבוק אחרי שבקבקנו אותו. כמובן, השלב האחרון לפני השיווק, שבו מודבקות תוויות הלוגו שלנו. הבקבוקים מוכנים אחרי כמעט שנה, עם החתימה של הכשרות מהרב גברא מהרבנות האזורית גדרות".

machita106@gmail.com

הקן המתרוקן

עכשיו כבר שניים מהגוזלים שלי עזבו את הקן, פרשו כנפיים ועפו. ואני, ציפור מעט זקנה, נשארתי עם בן הזקונים, מקווה מאוד שהכול יהיה בסדר. תמיד ידעתי שיבוא הרגע הזה, מזל שחשבתי במה למלא את הבית ואת היום

"דברים שצריך לעשות". חוץ מהמשימות, שהייתי שמחה למלא, אני מרוויחה גם בית מסודר יותר

צילום: stockmonkeys.com

לפני כשבוע בתי המתוקה והחמודה העמיסה מוצ'ילה על גבה ותיק נוסף על כל כתף, נופ־פה לי לשלום ונסעה לעיר שדרות, להתחיל את שנת המכינה שלה. תסמונת "הקן המת־רוקן", שהתחילה לפני כשנתיים עם גיוסו של הבכור, נכנסה כעת לשלב ב' והעמידה אותי שוב מול השאלות המטרידות: מי אני כשאני לא מטפלת בילדיי? מה אני כשאני לא אם במשרה צפופה? ומה ימלא את זמני כעת כשאני ציפור מעט זקנה?

נכון, בני הצעיר והמתוק עד מאוד מארח לי לחברה, ועושה זאת באופן חינני ומשמח, אבל אני לא יכולה להעמיס עליו את כל היצר האימהי המטפל והדואג עד לזרא שלי (קטנצ'יק, אם תלך פעם לפסיכולוג ותדונו על בעיות האם שלך, תוכל להשתמש בגזיר עיתון זה כהוכחה לכך שהייתי אולי קרצייה תלותית מדי).

באחד מהכובעים שלי אני גם מאמנת אי־שית, ואחת השאלות החביבות על מאמנים היא: "מה אתה יכול להרוויח מסיטואציה?". הנחת היסוד היא, שבכל סיטואציה כמעט יש גם מה להרוויח ולא רק להפסיד. חוק פיזי־קלי פשוט אומר שכל ואקום סופו להתמלא. לכן, מבחינה הגיונית, הקן המתרוקן שלי הוא גם הקן המתמלא שלי, השאלה היחידה שאני (ואולי גם אתם) צריכה לשאול את עצמי היא: במה הוא יתמלא?

כחובבת רשימות משימתיות, שנהנית במיוחד לסמן "V" בזחיחות יתרה על כאלו שכבר בוצעו, גייסתי למשימה דף ועט. הנה סקירה חלקית שלהן:

אתחיל חוג התעמלות. זה לא שלא התחל־תי ופרשתי מחוג התעמלות כבר 40 פעמים בעבר, אבל הי, אני צעירה עדיין ואני יכולה להתחיל ולסיים חוג התעמלות לפחות עוד 40 פעמים בעתיד. איילת, תתכונני, אנחנו הולכות יחד ליוגליטיס (שילוב של יוגה ופי־לאטיס) החל מאוקטובר.

אלמד משהו חדש. כבר סימנתי "V" על יד המשימה הזאת. אני אתחיל ללמוד ביוגרפיה רוחנית. מבטיחה להסביר לכם בעתיד מה זה ולמה אני לומדת את זה. כעיקרון, אני מא־מינה בלב שלם שתמיד צריך ללמוד משהו חדש, לאתגר את תאי מוחנו במידע חדשני, ולא לשקוט על שמרינו ולחשוב שסודוקו וק־אקורו בעיתון מספיקים כדי לשמר את החו־מר האפור פעיל.

אשקיע בזוגיות. בואו נודה על האמת, הש־קעתי בילדים שלי ב–25 השנים האחרונות הרבה יותר ממה שהשקעתי בזוגיות שלי, הגיע הזמן שבו עליי ועל החקלאי שלי למ־צוא מטרות שמשותפות לשנינו ולאו דווקא קשורות לצאצאינו.

אסרוג. אם אני כבר ציפור מזדקנת, אז מה כיף יותר מלשבת בלילות החורף שאוטו–טו פה עם סליל צמר ביד, ברקע האח הבוערת, כוס קפה חמה על השולחן, ולחבר לולאה ללולאה עד כדי מוצר מוגמר (וכן, אני יודעת שהתוצרים שלי לא כאלו משובחים, אבל אני נהנית מאוד מהעשייה).

וסעיף אחרון חביב, שממנו אני לא יכולה להתחמק מכיוון שהבטחתי לבן זקוניי: נביא כלב. נכון, יש לנו אחת, קוראים לה "מותק" והיא כלבת החצר שלנו. הצעיר הבטיח לי שהוא בשל מספיק לחלוק אתי אחריות על גור גם בין כותלי ביתנו, ונעתרתי לו.

חוץ מהדברים ברשימה שהייתי שמחה להשיגם, אני מרוויחה גם מספר דברים מי־דיים, כגון: בית מסודר יותר, פחות קניות, בישולים וכביסות שצריך לעשות, היכולת למצוא שמלה שלי במקום האחרון שבו תלי־תי אותה בארון ולא מגולגלת לה על רצפת חדרה של בתי ביחד עם שאריות הארוחה מל־פני יומיים, אפר של קטורת וטישואים מטונ־פים לרוב (בגלל האלרגיה הכרונית שלה).

שיהיה ברור, אני לא חושבת שצריך להגיע לשלב בחיים שבו הילדים עוזבים את הבית כדי ליצור ולקיים רשימות מהסוג הזה. אני באמת מאמינה שאדם צריך לעשות למען עצמו כל הזמן, כדי לא "להיתפס עם המכ־נסיים למטה" ולהבין שהוא לא יודע באמת מיהו.

ומה בקשר למערכת היחסים עם הגוזלים הפורחים לדרכם? כשהבן התגייס הבנתי, שאנחנו צריכים להגדיר מחדש את היחסים בינינו ולהעביר אותם לממד חדש. הבנתי שהוא לא זקוק יותר לאימא דאגנית ומלחי־צה, שרודפת אחריו כדי שיאכל או שיישן מספיק ושחשוב לה לדעת איפה הוא ומה הוא עושה בכל רגע נתון (אני קצת מקצינה פה...), אלא לאימא שתעודד אותו, תקשיב לו, תאפה לו עוגיות כשהוא חוזר לבסיס ותהיה מוכ־נה לעשות פריסה לו ולחבר'ה שלו בהתראה קצרה.

תמיד היינו קשורים, ולמרות שאנחנו לא מתראים הרבה בשנתיים האחרונות, אני מרגישה שאפילו התקרבנו יותר. הוא (כר־גיל) סולל לי ראשון את הדרך לידיעה איך להתמודד עם מצבי הורות מלחיצים ולכן כעת, כשאני עוברת זאת שוב עם בתי, ברור לי שזה לא שאנחנו מתנתקות זו מזו, אלא פשוט מתחברות בצורה אחרת, בוגרת יותר. סומכת יותר.

ואם מישהו רוצה למסור לאימוץ גור קטן, חמוד, מחונך לצרכים וששערותיו לא נוש־רות – יש לכם את המייל שלי. המשך חגים שמחים לכולנו.

המרכז הארצי לחבנים ניידים
ממדים מיגוניות
מבצע מיוחד
*מיגונית 2\2 מ' 28,000 ש"ח
1,600 ש"ח למ"ר לפי הזמנה
*מיגונית 3\2 מ' 35,000 ש"ח
ממ"ד תיקני 3\3 מ' 68,000 ש"ח
*לא כולל מע"מ והובלה
אפשרות לרמות גימור שונות \\\ בניה בשטח \\\ מיגוניות ניידות \\\ טיפול בהיתר בניה
052-3456000
www.0523456000.co.il

בראשית היו מעט מילים

"אנו רוצים להביא לילדים מכל טוב בכל תחום שהוא, לכן ספרות לראשית קריאה מוכרחה להיות ספרות מעולה, לא פחות מכך. ספרות שלא רק תסייע בלימוד הקריאה, אלא בעיקר תעודד את אהבת הקריאה", מבטא העורך יותם שווימר את הרצון של כל הורה לילד צעיר

המעבר לקריאה עצמאית משול לטקס התבגרות. הילד מוצא כוחות להתמודד לבדו עם טקסט ספרותי ונחשף לעושר של שפה ואיור. לפיכך, יש להעניק למתחילים לקרוא את הספרים הטובים ביותר, שיהוו שער של זהב לעולם הספרות ויעודדו קריאה עצמאית.

יותם שווימר, עיתונאי ועורך סדרת "הרפתקה ראשונה" (הוצאות מודן ואוקיינוס), מספר כי "ספרים המכונסים תחת הכותרת 'ראשית קריאה' אלו ספרים המיועדים לילדים העושים את צעדיהם הראשונים בקריאה, אבל יותר מכך – בעולם הספרות.

"ספרים מנוקדים ייחשבו תמיד כספרי ראשית קריאה, והשחרור מגלגלי העזר של הניקוד מסמן בהתאמה את המעבר מספרות ראשית קריאה לספרות המתאימה לגילאי בית הספר היסודי, מה שמכונה 'מידל גרייד' (Midddle grade).

"חשוב לזכור, כי השער שנפתח לילדים לעולם הספרות הוא למעשה הזדמנות פז, הן עבור היוצרים והן עבור המתווכים את הספרות הזאת לילדים; הזדמנות להעניק חוויה של קריאה עצמית ראשונית בלתי–נשכחת, כזאת שתהיה בעלת חשיבות מעבר להצלחה הבסיסית של קריאה עצמית וחזקה יותר מהנאה רגעית וסיפוק.

"זוהי הזדמנות להקנות לילדים כלים להיכרות עם העושר שהספרות מספקת. יש משהו פרדוקסלי בכך שספרים מאוירים לילדים קטנים זוכים להתייחסות מכובדת ומעמיקה, ואילו כשהילדים גדלים מעט מונעים מהם יצירות ספרות חכמות, מאתגרות, מתוחכמות ומלהיבות.

"כעורך סדרת 'הרפתקה ראשונה' אני מבקש להביא לקוראים המתחילים סיפורים מעולים שהתקבעו בקלאסיקה העולמית. ספרים שיש בהם הומור פרוע (כמו ב'פשטידת הפלא'), היכרות עם מחוזות רחוקים ומיתולוגיות מורדניות (כמו ב'הרפתקאותיהם של ספלולון וכרבולון') וסיפורים הנוגעים באופן משכנע בסוגיות נפשיות וחברתיות רגישות שניתן להזדהות עמן (כמו ב'ג'ני ומועדון החתולים').

"הפן הוויזואלי חשוב עד מאוד גם כן, ונוטים לשכוח זאת כאשר מפרסמים ספרים לקוראים מתחילים, כאילו רק הטקסט הוא שחשוב. והרי היופי הגדול בספרות ילדים הוא החיבור המרתק ורב המשמעות בין הטקסט והאיור.

"בספרים שראו אור בסדרה, שכולם נכתבו ואוירו על ידי אותו יוצר או יוצרת, באים לידי ביטוי סגנונות איור ייחודים ומרשימים, שלא רק ייחקקו במוחם של הילדים, אלא הם תורמים תרומה חשובה לחוויה הכוללת של מפגש עם הספרות.

"אנו רוצים להביא לילדים מכל טוב בכל תחום שהוא, לכן ספרות לראשית קריאה מוכרחה להיות ספרות מעולה, לא פחות מכך. ספרות שלא רק תסייע בלימוד הקריאה, אלא בעיקר תעודד את אהבת הקריאה, את הרצון להוסיף ולהתוודע לעולמות המופלאים שהספרות טומנת בחובה. זה לא עניין של חינוך, זה עניין של תרבות".

יותם שווימר. "השער שנפתח לילדים לעולם הספרות הוא למעשה הזדמנות פז" צילום: רוני פרל

ניסיון לפתוח את עולם הילדים

מיכל בר פרו, מחברת ספרי "חבורת איקס": "הכתיבה ל'ראשית קריאה' זה סוג של ניסיון להיכנס לעולם סגור למבוגרים. מקום שהכללים בו הם מאוד דינאמיים"

מיכל בר פרו (40), אם לארבעה ילדים, בעלת תואר ראשון במדעי המדינה מאוניברסיטת תל אביב, שמאית מקרקעין. נולדה וגדלה בתל מונד וכעת גרה עם משפחתה בהרצליה. "חבורת איקס" הוא ספרה החמישי, אחרי רומן ("ביום שלולו בבו מתה") על מושבת ילדותה וספרי פנטזיה, שירה ונדל"ן.

על ההשראה לכתיבת סדרת הספרים "חבורת איקס" מספרת בר פרו, כי "האמת שהילדים שלי אשמים! ערב אחד, באמצע קמפינג משעמם ברמות, מרוב ייאוש התחלתי לספר להם צ'יזבטים סביב המדורה – ממש כמו פעם שהיינו קטנים – 'היד האדומה', 'הפנס מבית הקברות' וכו', ומאז זה הפך ללהיט בבית שלנו.

"באיזשהו שלב, כשהגיעו חברים הביתה הם ממש התחננו שאני אספר להם את הסיפורים של השדים והרוחות, ושמתי לב שהעיניים שלהם ממש נוצצות מהתלהבות מהז'אנר הזה. אז התחיל להתגלגל אצלי בראש הרעיון של 'חבורת איקס'.

הרעיון התבשל במחשבותיה של מיכל כשנה עד ש"סוף–סוף מצאתי את הפנאי ממש לשבת ולכתוב את הסיפור. הכתיבה עצמה ארכה כחודשיים וחצי במרתונים של לילות לבנים. זה הזמן היחיד שיש לי, שהוא ממש ברשותי".

אחרי ספר פרוזה ל"גדולים", מה מרגישים כשמתחילים לכתוב ל"ראשית קריאה"?

"זה עולם אחר לגמרי. הכתיבה ל'ראשית קריאה' מציבה בפניי אתגר שלא היה קיים קודם לכן. מצד אחד, צריך לא לכתוב בצורה ילדותית מדי, מצד אחר, לא להיות יותר מדי דידקטי. הבחירה של הביטויים, של המילים ואפילו של התחושות והמחשבות היא לא דבר פשוט, אם חושבים על זה.

"קיימת אחריות גדולה מאוד, אבל אני לא מורה ולא מחנכת, אני רק אימא שמקשיבה לילדים שלה ומנסה להבין את העולם שלהם, עד כמה שזה קשה ומסובך. החיים לא פשוטים בגילאים האלה, למרות שאנחנו, המבוגרים, די נוטים להתעלם מהעובדה הזאת.

"ההתמודדות היא יום–יומית ומאוד אינטנסיבית והורים, בדרך כלל, מפשטים את החיים של הילדים שלהם. אפשר לומר, שכאן מתחילה הבעיה, בדרך כלל, ואז התקשורת מסתכמת בדו–שיח של 'איך היה היום בבית הספר?' – תשובה 'כיף' (שלא נשמע כל כך 'כיפי') וכאן זה נגמר.

"הכתיבה ל'ראשית קריאה' זה סוג של ניסיון להיכנס לעולם סגור למבוגרים. מקום שהכללים בו הם מאוד דינאמיים, ולכן אני רואה בזה אתגר גדול מאוד והנאה אין–סופית, בינתיים. אני חושבת שזה מאוד חשוב לקוראים להזדהות עם ילדים שהם בעצם כמוהם עם כל הבעיות, הפחדים, הצחוקים והתגובות שהם מצפים מילדים בגילאים שבהם מתחילה הסדרה – 11 וקצת כזה".

כל ספר בפני עצמו

"כעת אני בעיצומה של כתיבת הספר השני בסדרה. כל ספר וספר עומד בפני עצמו מבחינת העלילה והפתרון. הספר הראשון מתנסה ברעיון של 'רוחות רפאים' ובתים רדופים. הנושא הזה מצליח לרתק גם אותנו, המבוגרים. לפחות אני יכולה להעיד על עצמי בעניין הזה.

"במסגרת הספר הראשון, בעצם, החבורה נבנית וקיימת היכרות עם חמש הדמויות הראשיות בסדרה. בספר השני אני כבר יכולה לספר בשלב הזה, שיהיה הרבה יותר מעניין ומרתק ואולי גם קצת יותר מפחיד.

"באופן כללי, אני לא באה ממקום של העברת מסרים. כתבתי את הסיפור ויצרתי את הפורמט לצורך הנאה ועניין של הקוראים. יכול להיות, שהקוראים ימצאו בעצמם מסרים בתוך העלילה, אך אם קיימים מסרים כאלה, הם לא 'נשתלו' בין השורות על ידי הסופרת. הם פשוט שם, כי זה חלק מעולם האמונות של הדמויות או חלק מהעלילה עצמה.

"בחרתי לכתוב על מקום דמיוני מאחר והרעיון של הספרים בסדרה הוא העולם העל–טבעי, למעשה, ואני חושבת שיהיה הרבה יותר קל לקוראים להתחבר לסיפורים המפחידים כשהם מתרחשים במקום אחר, רחוק. הרבה יותר רחוק מחמש שעות נסיעה לכאן או לכאן. מקום שהוא רחוק לא רק פיזית, אלא גם רעיונית. מקום כמו גרנדהיל".

"חבורת איקס ובית הרוחות" מאת מיכל בר פרו הוא ספר ראשון בסדרה לראשית קריאה. חייו של רן השתנו מקצה אל קצה ביום שאביו מקבל חבילה מסתורית בדואר, שבה התבשר לו שכנראה הפעם החופש הגדול עומד להיות מעניין מאוד.

העלילה מתרחשת בגרנדהיל, עיירה מנומנמת בארצות הברית. רן אינשטיין, שמפיו מסופר הספר, אומר "שום דבר מעניין לא קורה בגרנדהיל", אבל כמובן שמאותו רגע, העניינים רק הולכים ומסתבכים והולך להיות מעניין מאוד בגרנדהיל.

חברים וחברות מלווים את רן ומצטרפים לחבורה שמתכנסת ב"מאורה".

חברי "חבורת איקס" הם בעצם ילדים, כמו הקוראים של הספר. אין להם כוחות על והם ילדים די רגילים מבחינת היכולת שלהם, הרצונות וההתנהגות שלהם. האם אתם מאמינים שרוחות רפאים באמת קיימות או האם זו רק המצאה שנועדה להפחיד ילדים קטנים? (איורים: אינה קצב, הוצאת אוריון, 149 עמודים).

תרגול קריאה

תקופת רכישת כישורי הקריאה היא אחת המרגשות בגידול ילדים. היא מזמנת רגעים קסומים של יחד, אך דווקא בשלב זה, הורים מתקשים למצוא טקסטים מתאימים. חומרי הקריאה לראשית קריאה נמצאים על פי רוב בחוברות הלימוד והם בעיקרם דידקטיים ואינם "כיף".

הסדרה "אני קורא" נוצרה על ידי ארבעה: גלית חזק, ענת שפר, שחר קובר ודוקטור מאירה איזנהמר, וכוללת 20 ספרונים (בהוצאת איגואנה בשיתוף הוצאת כנרת).

הסדרה מציעה לראשונה ספרונים, הכתובים, מאוירים, מעוצבים ומותאמים בדיוק לשלב רכישת הקריאה, לא עוד חומרים מצולמים או ארוכים ומורכבים מדי. על כל דמות יש ארבעה סיפורים, ובסדרה יש חמש דמויות, ובסך הכול, ספרונים שמזמינים להתאהב בדמויות ובקריאה ולפגוש סיפורים בפעם הראשונה, במקום סיפורים הזכורים משנה-שנתיים קודם, מה שיחזק את תחושת הגאווה של הילדים שהם באמת התקדמו שלב.

גיבורות מצחיקות ופרועות

אייבי ובין הן הגיבורות המצחיקות והפרועות של סדרת ספרי הרפתקאות מאת אנני ברוז. הן כל כך פרועות, מלאות חיות ושופעות רעיונות, שיחדיו הן מהוות צוות שהעולם לא יכול להתעלם ממנו.

בספר "אייבי + בין ורוח הרפאים", השני בסדרה, אייבי גילתה כי בשירותים של בית הספר יש רוח רפאים. בספר השלישי, "אייבי + בין שוברות שיאים", הן מחליטות לחפור בגינה ומוצאות שם ערימה של עצמות עתיקות. הנה הן עומדות לשבור שיא ויהיו מגלות הדינוזאורים הצעירות ביותר. אבל, רגע, למה אף אחד לא מאמין לתגלית הנהדרת שלהן?

שתיהן בנות שבע, הן לגמרי "טום בוי" והן מתות על זה, הן בכלל לא דומות, אך הן החברות הכי טובות בעולם.

הטקסט והאיורים חוגגים את העובדה שהם יצורי פרא, מלאי חיים וחסרי עכבות, וההומור של האיורים תורם רבות לדמויות שבספר (איורים: סופי בלקול, תרגום: עטרה אופק, הוצאת כתר).

הרפתקאות בהמשכים

"הסיפור המושלם 3 אויבים מבית" מאת אלדד אילני הוא הספר החמישי בסדרת הסיפור המושלם.

הסדרה מבוססת על סיפורי הרפתקאות שאילני סיפר לבנו: חלפו 30 שנה, ג'וניור מולך על בולגריה וחי בארמון עם הוריו כריסטיאנו ובריגיטה, אשתו המקסימה ושתי בנותיהם. אבל לא כולם שמחים באושרו של המלך. אויבים אכזריים מהעבר רוקחים תכנית נוראית להשמיד את כל משפחת המלוכה. רק נס יוכל להציל אותם הפעם, או אולי חכמתה של ילדה קטנה (איורים: יניב שמעוני, הוצאת כנרת, 89 עמודים).

פשטידה אוסטרלית

מה הייתם עושים אלו הייתה נגלית לפניכם "פשטידת-ביס-בלי-סוף"? פשטידת פלא שצווחת ומשתוללת, ובעיקר מתעקשת שתאכלו ממנה עוד ועוד, מכיוון שהיא לעולם אינה נגמרת?

"פשטידת הפלא" של הסופר-מאייר הסטיריקן נורמן לינדזי הוא קלאסיקה של ספרות הילדים האוסטרלית. מתואר בה המסע המצחיק והפרוע של חברי "אגודת הפשטידאים", הנאבקים בגנבי הפשטידה ועוברים תלאות רבות, תוך שהם שרים שירים שנונים ומבדרים.

כולם רוצים לעצמם את פשטידת-ביס-בלי-סוף, אשר מכונה "אלברט", אף על פי שהיא בעלת מזג חם וגסת רוח.

דמויות ייחודיות, הומור שנון, עלילה קצבית ומשעשעת, שירים פרועים, הרפתקה במלוא מובן המילה (מאנגלית: שהם סמיט ואמנון כץ, הוצאת מודן ואוקיינוס, 180 עמודים).

מי יהיה הילד הכי טוב בעולם?

"האגדה על הילד הכי רע בעולם" מאת אואן קולפר הוא ספר נוסף בסדרת "האגדה על".

ויל חולם לנצח בתחרות הג'מבו-ג'לי ולזכות בתואר "הילד הכי טוב בעולם", אבל אחיו הגדול מרטי תמיד לוקח את הפרס הגדול. יום אחד, המשאלה של ויל מתגשמת סוף-סוף.

מרטי? הוא מבין שהגיע הזמן להיפטר מויל לעולמים. איך עושים את זה בלי שההורים ירגישו? פשוט צריך לשכנע את ויל בדבר אחד קטן. עלילה מקסימה ומשעשעת (איורים: טוני רוס, מאנגלית: אמנון ריבק, הוצאת כנרת, 94 עמודים).

מי רוצה לפגוש "בן אדם"?

יום אחד מחליט ספלולון, כי הוא רוצה לפגוש בן אדם, "אבל רק מרחוק", מוסיף כרבולון, אחיו החששן.

"הרפתקאותיהם המופלאות של ספלולון וכרבולון" הוא הספר הראשון בסדרת הספרים שכתבה ואיירה מיי גיבס על אודות הפריגומים והתִפרחות, יצורים ברויים החיים בחורש האוסטרלי ועוברים הרפתקאות מפתיעות, מפחידות ומשעשעות.

בסגנון קצבי ההולם את התזזיתיות של חיי הטבע, מתארת גיבס עולם חדש לגמרי ומעוצב להפליא. מהסיפור עולים ערכים של חברות ועזרה לזולת ושמירה על החי והצומח.

מיי גיבס היא הסופרת החשובה ביותר לילדים באוסטרליה, והסיפורים שכתבה ואיירה בראו מיתולוגיה אוסטרלית חדשה, שנחשבת עד היום לאחת מפסגות היצירה לילדים (מאנגלית: יעל ענבר, הוצאת מודן, סדרת הרפתקה ראשונה, 74 עמודים).

לא סתם ארנב

גור אילני כותב את סיפורו של מונו הארנב בספר "מונו הוא לא ארנב (ואני בכלל לא מעוניינת לדבר עליו עכשיו)".

מה הייתם עושים אילו היה עליכם למצוא ארץ שקוראים לה אַרְנוּבְיָה, כדי להחזיר לשם את החבר שלכם - יצור פרוותי, עצלן וחסר יוזמה, שלא עושה שום דבר מלבד לישון ולהתלונן? קוקית צריכה להחזיר את מונו לארנוביה. היא כמעט בוכה כשהיא חושבת כמה בלתי-אפשרית המשימה שלה. היא גם יודעת, שכאשר הוא יחזור לארנוביה, הם ייפרדו לעד.

למרות הקושי, היא יוצאת למסע, שבו היא לומדת כמה דברים על מבוגרים, על עצמאות ועל ארצות נסתרות, שאי אפשר להגיע אליהן במטוס (איורים: הדר ראובן, הוצאת טל מאי וידיעות ספרים, 77 עמודים).

ספרים נוספים, בקצרה

"באושר ועושר באילו... - ראי ראי שעל הקיר" מאת שרה מלינובסקי, ראשון בסדרה.

ספר אגדות משעשע לכל המשפחה, שלקוח מתוך עולם הילדים המתקדם של היום ונכנס היישר לתוך הרפתקה מופלאה של שלגייה ושבעת הגמדים.

הסופרת יצרה גיבורה מגניבה ומצחיקה, שמצליחה להכניס הרבה פלפל לתוך סיפור אגדות ישן ומחיה אותו לעולם חדש ולמציאות שונה (הוצ' דני ספרים).

פיליפ פולמן כתב גרסה עכשווית, מותחת ותוססת, המלווה באיורים אמנותיים ומלאי קסם של **"אלדין ומנורת הקסמים"** (הוצ' כנרת).

"הבדור הוא ה...גול חוזר בגדול!" מאת רבקה מגן, שני בסדרה, הוא סיפור לכל אוהבי הכדורגל, אבל לא רק להם, מפני שזהו גם סיפור על חברות ועל תחרות, על אהבה ועל עזרה הדדית, על קשיים ועל התגברות (הוצאת כתר).

גיבורת **"עפה מבית ספר לפיות"** מאת מרדית באדג'ר היא פיה שחיה כאן בינינו, אולי אפילו בבית הסמוך, והיא מפרה לא מעט מוסכמות מקובלות על בנות גילה (הוצאת טל-מאי וידיעות ספרים).

"זוטה מבשפה חסרת השראה" מאת אשכר ארבליך-בריפמן הוא סיפור שובב ומלא הומור על כישרון, על יצירתיות ועל דמיון (הוצאת כנרת).

amramklein@yahoo.com עמרם קליין

בסוכות נתן הדקל

א. האתר סוכות הנזכר בתנ"ך נמצא:
1. במערב חצי האי סיני.
2. ממזרח לים המלח.
3. בבקעת הירדן, מזרחית למושב רועי.
4. כל התשובות נכונות.
5. כל התשובות לא נכונות.

ב. מוצאו המשוער של האתרוג הוא:
1. סין.
2. איראן.
3. הודו.
4. האי קורפו.

ג. פרחי שיח ההדס הם:
1. כחולים.
2. לבנים.
3. צהובים.
4. סגולים.

ד. פרחי עצי הדקל הם:
1. אדומים או כתומים.
2. סגולים.
3. צהובים או לבנים.
4. ירוקים.

ה. גילו המשוער של עץ הדקל הוא:
1. 125 מיליון שנים.
2. 85 מיליון שנים.
3. 25 מיליון שנים.
4. 5 מיליוני שנים.

שאלה למתקדמים:

ו. מיקומה המשוער של העיר המקראית תמר הוא:
1. ממערב למושב חצבה בערבה.
2. ממזרח למושב עין תמר שמדרום לים המלח.
3. מדרום לקיבוץ עין גדי.
4. ממזרח לכפר הערבי תמרה בגליל התחתון.

תשובות:

א – 4. הר הרצאלים הרחוק. לאו: 1. מחוז ר"ב ר"ל; 2. מחוז ס"ד ת"ל; 3. מרכז.
ב – 1, מ"ר.
ג – 3.
ד – 2.
ה – 3.
ו – 2.
ז – 1.

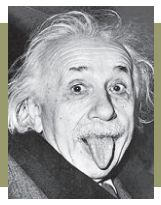

amosquitoz@gmail.com עמוס צימרמן ©

תשבץ היגיון מס' 51

מאוזן:

1. דב ספר את זאת שרצו בנוכחותה (6); 4. החליש שתי אומות (4); 8. ראו 3 מאונך; 9. גדות כופרת באשמה כי היא בודדה (6); 11. אלה שמשאירים ריר הקימו אגף שלם של יצאניות בצבא (ש) (7); 12.איזה קיבוץ גמל ילדה? (3); 13. שלום אחים (3); 15. זהו פגם ננסי לכל הפחות (7); 18. אלה שמדברים בשקט אינם ממהרים (ש) (6); 19. (עם 20 מאונך) התו שמנוגן פעמיים זר (4); 21. המורה שר לאחד מעובדי בית הספר (4); 22. שתי סיסמאות עומדות בראש (6)

מאונך:

1. מה שהוא עשה ליונה גרם לה לקלל בשובה (5); 2. האצה של אלו שפתחו באש בין שני איברי המין (5); 3. (עם 8 מאוזן) ג'ונס מאירה (4); 5. אם זה מאורגן לפי רמות נסדר לזה גרדום (5); 6. יש לה עוויתות בגרון מאז שזזה ידית הרובה (5); 7. לאן העפלת עם המלבושים הראשונים? (4,3); 10. נעימי ההליכות ספרו היטלים (7); 13. יוסף קיבל במתנה קרש (5); 14. תיצמד לידיד נחות (5); 16. צבוע מצידם שהם עשו לשני קופים ברית (5); 17. יותר קל לקרוא את זה כשדן משתחווה (5); 20. ראו 19 מאוזן.

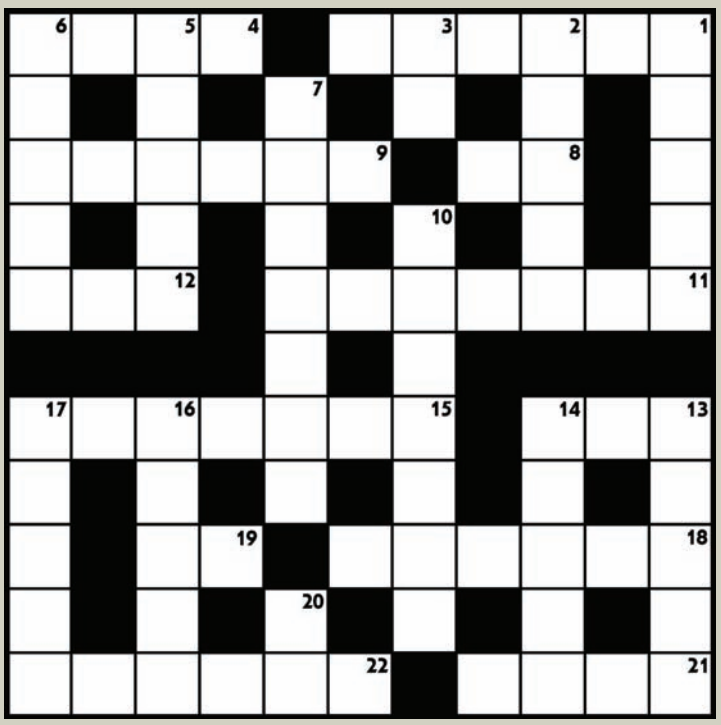

תשובות לתשבץ מס' 50:

מאוזן: 1. צורמני; 4. מקיף; 9. גלילות; 11. חדי אוזן; 12. גון מלקוביץ; 13. דום; 18. תופרים; 19. שריף; 21. נאהב; 22. שיעמום.

מאונך: 1. צלופח; 2. רציני; 5. קטלוג; 6. פיתון; 7. קליניקה; 10. חולמנית; 13. דלתון; 14. מספרה; 16. בורים; 17. צולים; 20. גינס.